PATRI OPTIMO,

ANTONIO-PETRO DUVAL,

IN SUPREMO SENATU PATRONO,

Reverentiæ, pietatis, grati ſemper animi monumentum,

DICAT, VOVET, CONSECRAT

Obsequentiſſimus & addictiſſimus filius;
Franciſcus-Antonius-Jacobus DUVAL,
Bacc. Med. Pariſienſis.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ,

Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS manè discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis decimâ-tertiâ mensis Novembris, anno Domini M. DCC. LXXXVIII.

M°. JOANNE-BAPTISTA CALMÉ, Doctore Medico, Præside.

An alia in juvenili, alia in senili ætate sensibilitas, tùm physica, tùm moralis?

I.

IN mirandam œconomiæ animalis fabricam animi oculorumque acie conversâ, homo nisi desipiat, duas substantias non potest non percipere, quarum alia certâ organorum dispositione donata, corpus materiale constituit : alia vero

A ij

simplex à materiâ diversa; cogitationis, volitionis, sensationisque capax, anima dicitur. Hæ substantiæ, etsi à se invicem multùm diversæ, attamen arctissimo, conjunguntur vinculo, maximumque inter se ineunt commercium, adeò ut ex unius affectibus, alterius subsequantur affectus; quod quidem demonstrat constans hominum observatio. Ex earum substantiarum unione oritur sensibilitas, cujus natura tùm in juvenili, tùm in senili ætate, nunc à nobis evolvenda est. Ut verò nihil supersit quod reliquum sermonem obscuritate quâdam involvere queat, necessarium videtur quasdam generaliores definitiones præmittere.

Sensibilitas in genere dici potest, aptitudo animæ ad percipiendam corporum impressionem, & ad reagendum istius impressionis occasione. Sensibilitas itaque vel passiva est vel activa, seu potiùs vel physica est vel moralis. Sensibilitas physica cùm *Hallero* definiri potest, ea mentis nostræ mutatio quæ ex corporis humani cum mente connexi contactu oritur; sensibilitas verò moralis, est animæ actio circà perceptam sensationem. Juvenilis ætas apud me audit illud vitæ stadium, quod evenit juxtà vigesimum annum; senilem ætatem constituit quinquagesimus annus & qui proximi succedunt.

Ex hisce necessariis definitionibus, solemnis oritur divisio disquisitionis nostræ in quatuor partes, quas distinctis paragraphis sigillatìm examinabimus. 1°. Dicemus de sensibilitate physicâ & morali in genere. 2°. Utramque sensibilitatem in juvenili ætate considerabimus. 3°. Proximùm erit ut de utriusque sensibilitatis ratione in senili ætate dicamus. 4°. Collectis comparatisque omnibus argumentis in præcedentibus paragraphis allatis, deducendæ erunt conclusiones tuendo proposito Idoneæ. Nimium igitur me fortunatum crediderim, si, mihi in evolvendâ tam difficili quæstione, feliciter ad metam adtingere contingat.

I.

ANIMA, ens illud immateriale, cujus forsan excellentia in causâ fuit cur à quibusdam habita fuerit, pro summi Numinis ipsius emanatione, principium est omnis actionis in corpore; & meritò medicinæ superbire liceret, si apprimè cognitum haberet limitem ejus imperii, in materiâ corporeâ: tantummodò haud nescit ab eâ corpus in actionem poni, ab illâ cogitationem & voluntatem defluere, quòd eam sensibilitatem quam diximus moralem efficit;

fcit aliundè in fuâ cogitatione, determinari impreffione fenfuum; quòd fenfibilitas phyfica dicitur. De utriufque fenfibilitatis naturâ, nunc eft dicendum. Cùm verò fenfibilitas moralis intelligi nequeat, quin priùs de fenfibilitate phyficâ definitum fuerit, ordo requirit, ut ab eâ fermonis initium defumamus. Monendum interim eft, non integram de utrâque fenfibilitate doctrinam, fed decerpta hinc & indè aliquot exempla nunc effe tradenda, quæ fcilicet utiliora ad noftrum propofitum videbuntur.

Quinque funt in corpore humano fenfus, qui externi nuncupantur, ut ab internis diftinguantur; ab iis ambientium corporum impreffiones ad cerebrum veniunt, & indè animæ traducuntur, undè fit fenfatio. Sed ut ea fiat fenfatio, contactus requiritur. Sic in visûs fenfu, radii colorati, certo gradu certoque refracti modo à diverfis oculi humoribus, in retinæ membranam incidunt: fic in auditûs fenfu, aëris fonori tremores, in timpani membranam impingunt, & per confentientes officulorum organi auditûs tremores, ad nervum acufticum tranfmittuntur: fic aër odoratis vaporibus plenus, irruens in eam membranam quæ narium caveam veftit, fenfum olfactûs procreat: fic in guftu, corpus fapidum linguæ applicatur: fic demum digitos apprimimus ad corpus, cujus qualitates tactu dignofcere volumus. Tot verò inter diverfas partes, quæ corpus materiale conftituunt, folus nervus fenfibilitatis functioni à naturâ fuit accommodatus. Non immeritò indè fyftema nerveum, dictum fuit organum fenfûs. Si enim nervus in fuâ extremitate fenfili à corpore quocumque contingatur, tunc nafcitur in animâ mutatio, per quam hujus contactûs confcia redditur. Nunc eam in extremitate nervi factam impreffionem ad cerebrum venire neceffarium videtur ut fiat fenfatio; etfi D. *Perrault* (1) & *Sthaliana* Schola quæ eum fecuta eft, dixerit fenfum in eâ nervi parte perfici, quæ externorum corporum contactui exponitur. Sed ea opinio, vix fuftineri poteft. Liquet enim ex numerofis experimentis, nullam fore fenfationem, fi iter à cerebro ad nervi extremitatem impeditum fuerit: fic à ligato refécto-ve nervo, omnis ea pars quæ infrà vinculum fectionem-ve reperitur, fenfui perferendo impar redditur. Senfuum ergo impreffiones per nervos ad cerebrum veniunt, & indè menti repræfentantur: rem certiffimam effe multa declarant; quomodò fiat, quis explicare valuerit? Senfatio itaque in animâ fit, & hic ultimus eft fenfibilitatis phyficæ finis. Cœtera quæ in animâ peraguntur occafione iftius fenfationis, ad fenfibilitatem moralem pertinent.

(1) De fenfu Tactûs.

Eam nunc ſenſationem ſive ideam anima percipit, nempè conſcia eſt aliquid ſibi repræſentari: novus in eâ ſtatus naſcitur, qui priùs non fuerat, iſque ſtatus, perceptio dicitur. Nec tamen omnes ſenſationes ab animâ percipiuntur, ſed eæ ſolæ, quæ paulò fortiores, aut minùs per conſuetudinem nobiſcum familiares. Sic per totum vitæ curriculum, non percipimus contactum veſtium in cutem, ſonos perdebiles, quæ omnia percipimus quam primùm libet. Ab animâ perceptæ ſenſationes, in eâ retinentur, & per quinquagenta centum ve annos, ſi ad eam ætatem homo ſupervixerit vividæ & limpidæ ſuperſunt. Ea proprietas conſervatrix memoria dicitur, quando ſigna revocantur; imaginatio verò, quando ſenſationes ipſæ renovantur (1). Quædam per memoriam conſervatæ ſenſationes, ex animæ arbitrio revocantur: ſæpè etiam ſpontè & injuſſæ menti ſe obtrudunt; ſed eas fortiſſimas eſſe oportet; ſic memoria jacturæ, indignatio repulſæ, cum mente quaſi conſeneſcit. Cùm huic ſenſationi ſive per ſenſus, ſive memoriæ operâ advenienti, anima ſeſe totam intendit omni aliâ ſenſatione interim excluſâ, tunc attentio oritur (2). Ea enim videtur eſſe animæ anguſtia, ut tantummodò unicam ideam clarè percipere poſſit, plures verò unà diſtinctè contemplare nequeat. Sed ea attentio, difficilis admodùm eſt, etenim aliæ ideæ ſpontè menti repræſentantur, priorem excludunt, vel confuſam faciunt: quibus itaque res eſt feriò ad ideam attendere, ſolitudinem quærunt, abſentiam nempè fortiorum ſenſationum; ideòque quibus unus aboletur ſenſus, aliis rectiùs valent, iiſque major attentio. Sic referente *Pechlino* orationes ſacras, totas ediſcebat cœcus. Sic *Saunderſonius* cœcus, maximo cum plauſu mathemata docuit. In eo ab attentione differt cogitatio, quod ea ſit ſucceſſiva animæ attentio, ad idearum ſeriem.

Homini, non tantùm ad ſpeculationem, animæ facultates à naturâ conceſſæ fuerunt, ſed ut aliquid haberet, undè ſuæ regerentur actiones. Peſſima itaque foret ejus conditio, ſi tantummodò in ſuarum actionum directione, auxilium acciperet ab iis quæ certitudine veræ notionis innituntur: ejuſmodi notiones, cùm anguſtis limitibus circumſcribantur, cum plerumque deſint, ſæpè in ſuis actionibus, anceps dubiuſque remaneret; niſi alia foret facultas, quæ hujus notionis vices gereret. Ea verò facultas quam paternus Dei amor nobis conceſſit, judicium dicitur. Hujus ope duas ideas comparando, anima eaſdem, vel

(1) *Encyclopédie méthod. logique.*

(2) *Loke, de l'Entendement humain.*

diverſas eſſe, pronuntiat. Facilè indè intelligitur judicii perfectionem, eſſe in accuratâ idearum comparatione; indè ea animæ facultas, lentum ingenium requirit. A judicio vix voluntatem ſeparare poſſis, cùm prioris conſequens ſit. Voluntas enim ea eſt animæ actio, quâ conditionem quam ſibi gratam eſſe cenſuit, aliæ quam ingratam judicavit, anima anteponit ad eam nunc conditionem ſibi parandam, anima corpori motus ad id idoneos imperat. Hujus imperii animæ in corpore, tam inſignes ſunt effectus, ut à nemine poſſit in dubium revocari; modus verò quo perficitur, diſputationi anſam præbere poteſt, ſed de eo nullus hìc erit ſermo. Hactenùs ſenſibilitatem tùm phyſicam, tùm moralem brevibus verbis indigitavi; inſtituto nunc ab initio ordine, ad utriuſque naturam in juvenili & ſenili ætate tradendam, deducor.

I I I.

IN æquilibrio conſtituendo diverſarum partium quæ ad corporis compoſitionem veniunt, natura per hominis juventutem verſatur. Tot verò inter partes ſuî diſſimiles, conſenſus iſte diù ſubſiſtere nequit; elementi enim terrei ſensìm augente copiâ, brevi rumpitur æquilibrium, & exindè ad ſenectutem, ipſamque mortem clanculùm pergit. Proh fortunata ætas! Organa, quæ menti tuæ ſenſuum impreſſiones tranſmittunt, eo tunc tempore perfectiſſima ſunt. Ejuſmodi impreſſiones, eò vividiùs mentem tuam percellunt, quò es junior. Sed eæ durabiles non ſunt: cùm enìm tibi nova ſint omnia, cùm ideæ ſenſationeſque rapidè ſe excipiant, priorem ſubſequens excludit, nulla cum quâdam conſtantiâ inſcribi in animo poteſt, indè ea oritur petulantia, de quâ te meritò accuſant, quæque mihi eſt pro ſigno evidentiſſimo acutioris ſenſibilitatis phyſicæ.

Syſtema nerveum ſenſûs & motûs organum eſſe jam demonſtravimus, per juventutem, nunc hujus actio perfectiſſima eſt; nervi enim eo tempore molles ſunt, perpetuo rore inebriantur, nimia elementi terrei copia, nondum eos induravit, nec ad ſenſum inutiles fecit; ideòque ſenſibus externis, rectiùs valent juvenes, & indè iis facilior eſt perceptio ſenſationum. Alia eſt cauſa, quæ ad perfectionem ſenſibilitatis phyſicæ in juventute, quomodocunquè concurrit, novitas nempè ſenſationum: frequentior enim earumdem ſenſationum repetitio, ſenſibilitatem phyſicam obtundit. Sic Muſicus dùm clavicimbali claviculas tangit, de diverſâ digitorum inflexione & poſitione, vix conſcius eſt, ut verò ad eam

in suâ arte perfectionem deveniret, longo priùs & difficili exercitio uti necessarium fuit, undè orta consuetudo, quæ altera est, ut dicunt, natura; per juventutem, omnes sensationes novæ sunt, nulla adest consuetudo, indè nondùm obtunditur sensibilitas, & acutissima remanet; si minùs vivida esset, sensuum in animâ impressio magis durabilis foret. Institutorum itaque juventutis, qui pro bardis habent infantes, quibus propter minùs vividam sensibilitatem, sensuum in animâ impressiones profundiores sunt, tàm frequentes sunt errores, ut ad id serio attendere deberent.

Cùm per juventutem perfectissima sit sensibilitas physica, cùm in eâ ætate sit mens sana in corpore sano, primùm videretur animæ actionem, seu potiùs sensibilitatem moralem, perfectissimam fore : multùm tamen abest quin res ità sit. Hujusce ratio in promptu est; jam vidimus animam, in florenti ætate, maximâ cum velocitate, sensuum impressiones recipere, nunc verò eâdem cum velocitate reagit, actioni æqualis est reactio : indè ad perceptas ideas, vix adtendit juvenis, eas inter se leviter comparat, de iis non judicat : indè demùm ea petulentia, ea instabilitas in omnibus actionibus, sermonibus juventutis. At verò quanta audacia, quanta perspicacia, cùm juveni vires ingenii sunt explicandæ; eum non morantur animi affectus, præjudicatæ opiniones : neque *Condeus* sexagenarius vicisset in pugnâ *Rocroy*, neque ulla *Voltarii* senilis satyra, scriptorum juventutis leporibus fuit adornata. Dixit *la Bruyere* (1) : « les enfans sont hautains, dédaigneux, coleres, envieux, curieux, intéressés, volages, paresseux, timides, intempérans, menteurs, dissimulés, ils rient & pleurent facilement; ont des joies immódérées, des afflictions ameres sur de petits sujets, ne veulent pas souffrir le mal, aiment â en faire, jouissent du present, n'ayant ni passé ni avenir ; » inferiùs verò addit : « la paresse, l'indifférence, l'oisiveté, vices si naturels aux enfans, disparoissent dans leurs jeux, où ils sont vifs, appliqués, exacts, amoureux des regles & de la symétrie ». Num ea omnia vitia, quæ sibi contradictoria sunt, simul in singulis infantibus, num verò successivè in iis reperiantur, de eo quidem non pronuntiat prædictus Author. Ut ut sit ejus opinio, confirmat imperfectionem sensibilitatis moralis hujusce ætatis, imperitiamque quorumdam juventutis institutorum; cùm enim infantes ad laborem tardi sunt, alacres verò ad ludum, labor sit iis ludus & brevi ea ad studium tarditas evanescet. Sui ipsius amor, doloris timor, vix

(1) Page 280.

juvenem morantur in ſuis actionibus; certitudo phyſica veneni ſibi ob'at à venere meretrice, vix obſtat quin exclamet.

O Barathrum, ubi nunc es ? ut ego te uſurpem libens ! (1)

Mihi quidem cauſa hujuſce imperfectionis in ſenſibilitate morali juventutis pendere videtur, ex eo quod memoria per juventutem nondùm omni notionum, idearumque genere inſtructa ſit, ad judicii perfectionem requiſito ; & ab eâ acutiori ſenſibilitate phyſicâ, quæ menti tempus non ſinit neceſſarium, ut de diverſis ſibi repræſentatis ideis, judicare poſſit.

At undique conclamantes audio, nonnè animi affectiones per juventutem maximâ cum energiâ exerceri reperias ? nonnè ad extrema juvenem rapit amor ? nonnè majori miſericordiâ emovetur quàm ſenex ? nonnè amicos, parentes, ſe ipſumque certo periculo exponet, ut injuriam ſibi illatam, inimici nece ulciſcatur ? hæc equidem adſunt, ſed tantummodò imperfectionem in ſenſibilitate morali juventutis commonſtrant. Priuſquàm enim inimico vitam adimat, meminiſſe debet eam actionem ſibi vetari ab humanitatis, ſocietatiſque inſtitutis, aliundè judicare debet, nullam eſſe proportionem, delictum inter & pœnam ; cum exiſtentiâ, privare velit (quod pœnarum ſummum eſt) eum qui ad ejus vitam, nunquam nefariè cogitavit. Judicet anima, ſuas omnes exerceat facultates, tunc nullus aderit exceſſus, abuſus que in ſenſibilitate morali. Neque arbitrentur me dixiſſe nullam adeſſe ſenſibilitatem moralem in juventute ; procùl à me ejuſmodi ſententia, illud tantùm volui, ſenſibilitatem moralem imperfectam eſſe, in eâ ætate, quod quidem hujus abuſus, demonſtrat.

I V.

COMMUNI ſenectutis voce, à me non intelligitur ea hominis ætas, quâ deſtructis phyſicis, moralibuſque vitæ compagibus, capularis ſenex, mortem quam proximam videt ſibi diſſimulat ; ſed illud vitæ ſtadium, quò æquilibrium, undè corporis perfectio conſtituebatur, à multis annis jàm deſtructum, novus exiſtentiæ modus, novus in œconomiâ animali rerum ordo inſtituitur. Jàm diximus majorem eſſe in infantili ætate fluidarum partium ad ſolidas rationem, in juventute æqualem eſſe, ſed ab eâ ipſâ ætate, ſolidarum partium ratio major fit, & ad uſque mortem augetur. Indè oſſa ponderoſiora & compactiora fiunt, cartilagines *oſſeſcunt*, in membranis tendinibuſque oſſea natura ſubnaſci-

(1) Plaut. in Bachid.

tur, fibra musculosa; textusque cellularis ad ossium modum indurescunt, vasa excæcantur. Dissipatis humoribus à quibus distensæ partes lævigatas offerebant formas, corpus strigosum fit. Indè candida mollis que in virgine nubili cutis, per ætatem indurescit, rugis deturpatur, & ad olivæ flavedinem marcescit. In tàm universali solidorum induratione, non potest systema nerveum communi corporis legi se subducere: nerveos indurari, demonstrat scalpellus anatomicus. Cùm verò res ita sit, mirum videri nequit sensibilitatem physicam in senio dis-perdi, vel saltem obtusiorem fieri: visus itaque hebetior fit, adeò ut conspicillis uti, summa oriatur necessitas; auditus gravior fit; à fortioribus tantùm saporibus gustus afficitur. Præter eam causam à generali corporis induratione ortam, alia est, de quâ fusè diximus quæ de sensibilitatis physicæ acie, in senectute aliquid demit; frequentiorem hìc volo earumdem sensationum repetitionem. Sensatio enim in mente senis facta, vel aliarum repetitio est, vel nova est; in priori casu, à nobis demonstratum fuit nullam, vel saltèm minimam fieri impressionem; in posteriori, ea nova sensatio cum aliis anteà habitis comparatur, indè ejus impressio minuitur; sic formosam puellam æqualiter vident senex & juvenis, diversum tamen in utroque produci effectum, ab omnibus in confesso est.

Ex dictis, constat obtusiorem esse sensibilitatem physicam in senectute. Si quis verò illud mihi negaverit, proferat senem, cui volupè non sit in memoriam sibi revocare acta juventutis suæ, loca in quibus primas sensibilitatis physicæ commotiones percipit: proferat mihi senem, qui non sit, ut ait vates;

Laudator temporis acti
Se puero: censor castigatorque minorum.

nonnè eo oblectamento conspectu primorum penatium, iis laudibus præteriti temporis, contemptu præsentis invitè fatetur se easdem non percipere sensationes, minoremque sibi adesse sensibilitatem physicam?

Minuitur ergò in senectute sensibilitas physica: sed perfectior in eâ ætate sensibilitas moralis, illud vitium egregiè compensat: non enim ut in juventute, à subitâ sensuum in animâ impressione dirigitur, sed à diversis sensationibus per totam vitam receptis, à memoriâ eventûs rerum præteritarum, à longâ totius vitæ experientiâ, à præjudicatis demùm opinionibus. Sui ipsius amor, existentiæ conservandæ desiderium, uno verbo, voluptatis amor, doloris aversatio, undè omnes oriuntur animi affectiones, cum præcedentibus causis consentiunt, in dirigendis actionibus à sensibilitate morali pendentibus. Multùm quoque hìc

facit judicii maturitas. Dùm enim lento motu ideam compositam anima expendit; ejus discrimina à similibus ideis faciliùs percipit, & certiori modo judicat. Non ea itaque florentis ætatis petulentia, audacia, instabilitas reperitur, senex factus homo cogitat, præsens cum præterito comparat, circumstantias expendit, futura prospicit; indè is lentor, ea prudentia quæ ad senectutem verè pertinent: indè consilio magis valent senes, rebus publicis gerendis, nemine reluctante, aptiores sunt.

O nullâ unquàm veneratione satis colendi senes, qui juventutem laboriosam honestamque transegistis, qui nimias sensuum affectiones cohibuistis! Dotes acquisitæ, dotes vestræ ætati propriæ, vos suprà cœteros homines ponerent, nisi quædam præjudicatæ opiniones, quædam vitia, quæ potiùs infirmitates quàm vitia dici possunt, vos ad communem hominum classem reducerent: nonagenarius *Fontenelle*, conversâ in se totius Europæ admiratione, placitis tamen Carthesii adhærebat, quæ à sexaginta & plus annis obsoleverant. Quàm à vobis dissimiles ii qui juventutem sensuum impressionibus obsequiosissimam degerunt! eorum anima, ex longo veluti lethargo per senectutem suscitata, vix se ipsam agnoscit, nulla tenùs sibi ipsi imperare consueta, pristinam servitutem desiderat, mox votis obsequentes, eam adeunt affectiones, quæ ipsam eò dirioribus vexant cruciatibus, quò perfectior sensibilitas moralis. Videas itaque avarum, quæ sors suâ tristior? quot curæ, quot vigiliæ, quot artificia ad conservandam augendamque dilectam arcam; in omnium copiâ Tantalus alter, omnibus eget avarus, sibi ipsi denegat vitæ necessaria, vix fabas & lupinos, dente avaro corrodit: alter novus Trimalcio, varietate fastidia longæ satietatis superare tentat; quod in amabili sexu formosiùs, quod in salibus acriùs, liquor vini stillatitius concentratissimus, melodia expressior, vix languentes ejus sensus excitare possunt: is qui vix triticum à secali distinguit, insectorum metamorphosim ignorat, magno tamen cum apparatu, magno cum dispendio, diversás naturæ productiones colligit congeritque. Ille qui nullos imperii hostes debellavit, attamen Martis insigniis domum, suppellectiliaque decorat. Cur ea quæ ne quidem imbecillioribus fucum faciunt? cur tot curæ, anxietates? nisi ut animi affectionibus avaritiæ, sensualitati, vanitati, superbiæ obsequantur; sed hi homines, iisce affectionibus addictos se esse non existimant: avarus enim suam avaritiam pro œconomiâ prudenti habet; ambitiosus se patriæ utilitati consulere, sibi met ipsi fingit. Ille vanitate inflatus stolidâ, qui diversas naturæ artiumque productiones colligit, se scientiarum, artiumque protectorem putat. Eæ animi affectiones, à quibus primo intuitu nostra assertio infirmari videretur, eam tamen confirmant: ea enim ipsa subtilitas in suis tuendis conservandisque affectionibus, ea prudentia in actionibus ab

animi affectionibus productis, energia demùm earum affectionum, magis ac magis demonstrat eam quam in sensibilitate morali senectutis annuntiavi perfectionem.

V.

PENSUM me absolvisse nunc arbitrari licet; quid sit sensibilitas, & quâ ratione in physicam & moralem distinguatur, pro posse meo dixi. Expositâ utrâque sensibilitate in universum prout in ordinario vitæ cursu reperitur, ad questionis objectum specialiter properavi. A me demonstratum est in juvenili ætate nervorum sensum acutissimum esse, sensibilitatem physicam perfectissimam esse, animamque facillimè sensuum impressiones recipere; sed ab eâ ipsâ facilitate in recipiendis ideis, à celeritate quâ eæ sibi succedunt, demonstratum est animam circà perceptas ideas sufficienti modo facultates suas exercere non posse; ad hancce causam revocari debere minùs perfectam sensibilitatem moralem diximus. In senio paritèr ostensum est ob callosam ferè nervorum naturam, sensuum impressiones ægriùs menti traduci, imminuique sensibilitatem physicam; ab eâ causâ perfici sensibilitatem moralem demonstravimus. Dùm enim pauciores ideæ menti repræsentantur, anima in suis operationibus circà perceptas ideàs minùs deturbatur, faciliùs ad eas attendit, accuratiùs eas inter se comparat, certiorique modo judicat; in senectute itaque maximo cum splendore nitet sensibilitas moralis.

Ergò alia in senili, alia in juvenili ætate sensibilitas tùm physica, tùm moralis.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Joannes THAURAUX.

M. Henric.-Alexand. TESSIER, *Clericus, Censor Regius, è Regiâ Scientiarum Academiâ.*

M. Augustinus THOURET.

M. Maria-Zorobabel MUNIER, *Consiliarius Medicus Regis ordinarius, domûs Regiæ Invalidorum Ducum & Militum, & antiquus Regis in Coloniis Orientalibus Medicus.*

M. Deodatus JEANROY.

M. Claudius-Franciscus DU CHANOY, *è Regiâ Scientiarum Academiâ Divionensi.*

M. Natalis-Andræas-Joannes-Baptista CHESNEAU.

M. Antonius PETIT, *in horto Regio Anatomes & Chirurgiæ Professor, è Regiâ Scientiarum Academiâ, & Militarium Regni Nosocomiorum Inspector.*

M. Sthephanus POURFOUR DU PETIT, *antiquus Facultatis Decanus, Rei Herbariæ Professor.*

Proponebat Parisiis, FRANCISCUS-ANTONIUS-JACOBUS DUVAL, ex insulâ Borbonicâ, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, Theseos Auctor.

A. R. S. H. 1788. AB OCTAVA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Typographi. 1788.

